

2012-01-24

Dnr von/2012:22

Referens

Emma Åberg

Mottagare

Vård- och omsorgsnämnden

Rätten att åldras tillsammans - parboendegaranti

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden antar förvaltningens förslag till utformning av parboendegaranti inom äldreomsorgen. Nämnden ger myndigheten i uppdrag att utifrån denna utformning ta fram rutiner för tillämpning och ersättning för basservice i vård- och omsorgsboende.

Sammanfattning

Efter en motion från Folkpartiet tog kommunfullmäktige 2010 beslutet att införa en parboendegaranti efter att vård- och omsorgsnämnden ställt sig positivt till förslaget. Sedan tidigare fanns rättigheten att bo tillsammans när båda makar hade behov av särskilt boende, tanken med garantin var att möjliggöra för äldre att leva tillsammans på särskilt boende även då ena parten saknar omsorgsbehov. Vid beslutet att införa en garanti gjordes dock ingen konsekvensbeskrivning varför en sådan nu tagits fram.

För att parboendegarantin ska kunna tillämpas inom särskilt boende förslår vård- och omsorgsförvaltningen att den medflyttande parten ska kunna beviljas boende enligt 4 kap. §2 SOL.

Bakgrund

I juni 2006 infördes i Socialtjänstförordningen (2. kap. 2 § SOF) en parboargaranti med innebörden att makar, sambor eller registrerade partner som båda har behov av särskilt boende ska erbjudas möjlighet att bo i samma boende om de så önskar. I samma boende innebär enligt Socialstyrelsens definition i samma rum, samma lägenhet eller inom samma boende.

I de fall bara ena parten haft behov av stöd har detta tillgodosetts genom att erbjuda boende i någon av servicelägenheterna.

Efter en motion av Folkpartiet tog kommunfullmäktige våren 2010 beslutet att möjliggöra för äldre att leva tillsammans på särskilt boende även då ena parten saknar omsorgsbehov. Då efterfrågan på denna typ av boende till en början varit låg har inga riktlinjer kring tillämpningen av parboendegarantin

2012-01-24

Dnr von/2012:22

tagits fram. Idag är läget annorlunda och vi har flera par som efterfrågar parboende. Det är därför viktigt att besluta vad vi anser bör omfattas av begreppet parboende, även utifrån vad det kan få för ekonomiska konsekvenser.

Ärendet

Vård- och omsorgsförvaltningen har utrett vilka möjligheter vi har i tillämpningen med hänsyn till gällande lagstiftning och kommunens ersättningsystem. Som underlag för utredningen har förvaltningen använt sig av den utredning äldreförvaltningen i Stockholms stad tog fram 2011 inför beslutet att införa parboendegaranti.

Definitioner

I ärendet används benämningen makar men i likhet med den parboendegaranti som regleras i socialtjänstförordningen avses här makar, sambos eller registrerade partners. Med parboende avses boende i samma rum, lägenhet eller inom samma boende. Vilket alternativ som kan bli aktuellt är beroende på makarnas behov och önskemål.

Befintliga möjligheter till parboende

I dagsläget finns ett flertal boenden som rent logistiskt är lämpliga för parboende och som redan nu, i de fall båda makarna har biståndsbeslut, fungerar för sådant. Dessa möjligheter finns på Silverkronan, Alby äng och Kärsdala i första hand. Bostäderna på Allégården och Tumba äldreboende är i dagsläget för små för samboende. På Tumba äldreboende skulle man vid behov dock kunna sammanfoga två av bostäderna och göra dem beboeliga för två. Trots att vård- och omsorgsnämnden redan våren 2010 beslutat sig för att införa parboendegaranti är dock parboende inom särskilt boende i praktiken bara möjligt om båda makarna har ett biståndsbeslut på särskilt boende. Anledningen till detta är likställighetsprincipen i kommunallagen.

Likställighetsprincipen innebär att kommunen enligt lag måste behandla sina invånare lika om det inte finns sakliga skäl för positiv särbehandling. Ett sådant skäl kan vara om den enskilde har ett omvårdnadsbehov som kan tillgodoses på ett särskilt boende. För att kommunen ska kunna ta ut en avgift och för att den enskilde ska omfattas av maxtaxan krävs att en person som bor på ett särskilt boende har ett biståndsbeslut. I det fallet bara ena makan/maken har ett biståndsbeslut är i dagsläget servicelägenheter i Akvarellen, Tre källor eller Vårsta de enda alternativen.

Hälso- och sjukvård

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar i särskilda boendeformer omfattar inte personer som inte har behov av vård- och omsorgsboende. Dock måste alltid en riskbedömning göras ur hälso- och sjukvårdssynpunkt. Detta innebär

2012-01-24

Dnr von/2012:22

att om det krävs för att ge en god och säker hälso- och sjukvård ska den medflyttande maka/maken kunna få ta del av det kommunala hälso- och sjukvårdsinsatserna mot en avgift.

Biståndsbeslut för medflyttande maka/make

I socialtjänstlagen finns en möjlighet för kommunen att bevilja bistånd utöver det som är reglerat i lagen, beslutet fattas då enligt 4 kap. 2 § SoL. Ett sådant beslut kan grunda sig på andra kriterier än att den enskilde har ett omvårdnadsbehov, detta kan exempelvis vara att den äldre vill bo med sin maka/make på ett vård- och omsorgsboende.

Ett beslut enligt denna paragraf kan dock inte överklagas genom förvaltningsbesvär, utan endast genom laglighetsprövning/kommunalbesvär. Beslutet kan även formuleras med ett förebehåll som innebär att beslutet kan komma att omprövas vid väsentligt förändrade förhållanden, som att maken/makan som har behov av vård- och omsorgsboende inte längre bor på aktuellt boende.

Kvarboende

Enligt hyreslagen har en hyresgäst en principiell rätt till förlängning av hyresavtalet när hyresvärden säger upp avtalet, så kallat direkt besittningsskydd. Det innebär för det särskilda boendet att den efterlevande vid ett dödsfall har rätt att bo kvar trots att de behov som föranledde flytten inte kvarstår. Avsteg från besittningsskyddet går att ansöka om hos hyresnämnden men detta ses inte som ett alternativ då den enskilde i de flesta fall valt att avyttra sin tidigare bostad vid flytten till det särskilda boendet. Kommunen ges dock möjlighet att istället för kvarboende erbjuda hyresgästen ett likvärdigt boende utanför det särskilda boendet. I de fall den efterlevande har ett visst vård- och omsorgsbehov kan ett alternativ därför vara att erbjuda en servicelägenhet.

Det är sällan en person som helt saknar omvårdnadsbehov väljer att flytta med till ett särskilt boende men i de fall så sker bör ett ordinärt boende utanför kommunens regi erbjudas. För det senare krävs ett samarbete med Botkyrkabyggen som ger förtur i bostadskön.

Ersättning till utföraren

I och med att den friskare parten tar del av viss basservice som finns på boendet såsom tillgång till personal dygnet runt, hälso- och sjukvårdsinsatser och gemensamma aktiviteter är det rimligt att någon form av ersättning utgår till utföraren. Förslagsvis bör ett basservicepaket erbjudas. Det finns dock idag ingen fastställd ersättning för denna form av service i vård- och omsorgsboende.

2012-01-24

Dnr von/2012:22

Parboende i andra kommuner

Äldreförvaltningen i Stockholms stad har i sin utredning sammanställt hur ett antal kommuner valt att tillämpa en parboendegaranti. Som beslutsunderlag redovisas nedan vad som kom fram i denna undersökning samt hur Stockholm stad efter genomförd utredning valde att tillämpa parboendegarantin. De kommuner sammanställningen omfattar är Göteborg, Haninge, Linköping och Nacka. Samtliga kommuner utom Haninge har valt att fatta ett biståndsbeslut om vård- och omsorgsboende även för den maka/make som inte har behov av vård- och omsorgsboende.

I Göteborg fattas beslut för medflyttande maka/make enligt 4 Kap 2 § SoL. En basavgift utgår för den basservice som erbjuds på boendet, som möjlighet att utnyttja personal på plats, trygghetslarm och tillgång till vissa gemensamma aktiviteter. I de fall den medflyttande makan/maken har behov av hemtjänstinsatser fattas i vanlig ordning beslut enligt 4 Kap 1 § SoL. Den medflyttande makan/maken har rätt att bo kvar i vård- och omsorgsboende om parboende inte längre är aktuellt. För att undvika att den enskilde bor ensam kvar i en stor lägenhet skrivs dock in i kontraktet att den medflyttande kan vara tvungen att byta till en annan lägenhet som inte är avsedd för makar. I Göteborg är erfarenheten inom vården att det kan bli påfrestande för makar att bo tillsammans inom särskilt boende i de fall det finns olika behov. Därför rekommenderas den medflyttande att provbo tre månader innan den gamla bostaden avyttras. I Göteborg har man avgränsat parboendegarantin till att inte omfatta avdelningar med demens- eller psykiatrisk vård.

Linköping och Nacka kommun fattar beslut enligt 4 Kap 1 § SoL. Ersättning utgår enligt ersättningsnivå (lägsta nivå). Den enskilde har ett gynnande beslut om särskilt boende och har alltså rätt att bo kvar om makan/makan med behov avlider eller flyttar. Den enskilde kan dock få hjälp att hitta ett annat boende om de inte önskar bo kvar i det särskilda boendet. I Nacka har man valt att inte tillämpa parboendegarantin på demensboende.

I Stockholm beviljas maka/make som inte har behov av särskilt boende bistånd i form av boende enligt 4 Kap 2 § SoL. I de fall inget omvårdnadsbehov föreligger betalar den medflyttande makan/maken hyra och matavgift men ingen omsorgsavgift. Om behov uppstår kan den enskilde beviljas hemtjänst som då utförs av boendet. Precis som i Göteborg framgår det av hyreskontraktet att detta kan komma att sägas upp och att den enskilde ska erbjudas annat boende om så behövs. I Stockholm rekommenderas även tre månaders provboende innan den egna bostaden avyttras. Man har även valt att avgränsa parboendegarantin till att inte omfatta avdelningar med demens- eller psykiatrisk vård.

De kommuner som valt att fatta biståndsbeslut för medflyttande maka/make uppger framförallt juridiska aspekter, oklarheter kring HSL-ansvar, ersätt-

2012-01-24

Dnr von/2012:22

ning till utförare samt möjligheten att ta ut avgifter som skäl till att de valt den lösningen. Deras uppfattning är att i de flesta fall har också den medflyttande makan/maken ett visst omvårdnadsbehov. Det är sällan en person som är helt oberoende av hjälpinsatser har valt att flytta med till ett vård- och omsorgsboende.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att parboendegarantin enbart bör gälla i en och samma lägenhet eller angränsande lägenheter som är anpassade för parboende, det vill säga på Silverkronan, Alby äng och Kärsdala i första hand. Om behovet av parboende ökar finns möjlighet att bo tillsammans på Tumba äldreboende om vissa enklare förändringar görs. Anledningen till att denna inskränkning av ordet parboendegaranti görs är att en generösare tolkning skulle innebära att personer med mindre eller inget omvårdnadsbehov skulle ta upp platser på särskilda boenden som är avsedda för personer med större omvårdnadsbehov.

Förvaltningen anser inte att parboende ska vara möjligt på ett vård- och omsorgsboende med demensinriktning eller boende för psykiskt funktionsnedsatta om inte båda makarna har behov av ett sådant boende.

Biståndsbeslut för medflyttande maka/make

Förvaltningen föreslår att medflyttande maka/make som inte har behov av särskilt boende beviljas bistånd i form av boende enligt 4 Kap § 2 SoL. Av beslutet ska framgå att det kan komma att omprövas vid väsentligt förändrade förhållanden t.ex. att maken/makan som har behov av bistånd inte längre bor på aktuellt boende. Förvaltningen föreslår även att den medflyttande makan/maken ska kunna ta del av hälso- och sjukvårdsinsatser i boendet i de fall det krävs för att säkerställa en god hälso- och sjukvård för den enskilde.

Baspaket brukare

Den medflyttande makan/maken betalar ett basbelopp för hyra, mat, städ och tvätt. Om behov uppstår kan den enskilde beviljas hemtjänst för övriga serviceinsatser och personlig omvårdnad.

Provboende

Det kan vara svårt att förutse vilka påfrestningar det kan innebära att bo tillsammans i samma lägenhet inom ett vård- och omsorgsboende. Därför är det viktigt att handläggarna informerar om hur det är att bo på ett särskilt boende och att den medflyttande uppmanas att besöka ett särskilt boende innan beslutet tas. Sedan tidigare ersätter förvaltningen kostnaden för dubbla bostäder i upp till tre månader i de fall den enskilde inte anser sig klara av dubbla boendekostnader, detta bör även gälla för parboende.

2012-01-24

Dnr von/2012:22

Kvarboende

Kontraktet bör formuleras så att det framgår att kontraktet kan komma att sägas upp och att den enskilde ska erbjudas annat boende om så behövs. I dagsläget kan kommunen bara erbjuda servicelägenheter till den efterlevande makan/maken som har visst behov av omvårdnadsinsats. För att underlätta vid utflyttning bör även möjligheten att få förtur till Botkyrkabyggens lägenheter utredas.

Ekonomiska konsekvenser

Merkostnader för ersättning för basservice till utföraren för den medflyttande makan/maken är i dagsläget svårt att kostnadsberäkna. En annan merkostnad som måste beaktas är om det inte längre är aktuellt med parboende och den medflyttande makan/makan måste bo kvar på vård- och omsorgsboendet i väntan på annat boende. I den situationen upptas en plats som utföraren inte kan belägga och därmed få ersättning för. Förvaltningen behöver därför arbeta vidare med att hitta en rimlig ersättningsnivå till utföraren.

Anne Saaristo
Vård- och omsorgschef